

e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in
Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 9

2026

Founded in 2024

publishscience.uz

publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

UCHINCHI RENESSANS KONSEPSIYASI VA ZAMONAVIY TA'LIM TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'NALISHLARI

Musurmankulov Farxod Uralovich

Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi huzuridagi Ijtimoiy-ma'naviy tadqiqotlar instituti, tadqiqotchi.

e-mail: farxoduralovich007@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-6536-1682>

Annotatsiya.

Ushbu maqolada Uchinchi Renessans konsepsiyasining mazmun-mohiyati va uni ro'yobga chiqarishda zamonaviy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning ustuvor yo'nalishlari tahlil qilinadi. Maqolada ta'lim sifati, inson kapitali, raqamli kompetensiyalar, innovatsion pedagogika, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasi, o'qituvchi maqomi hamda yoshlarning intellektual salohiyatini rivojlantirish masalalari ilmiy-nazariy jihatdan yoritiladi. Uchinchi Renessans g'oyasi tarixiy merosga tayanadigan, ayni paytda zamonaviy bilimlar, texnologiyalar va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash orqali amalga oshiriladigan milliy taraqqiyot strategiyasi sifatida talqin qilinadi.

Kalit so'zlar: Uchinchi Renessans, Yangi O'zbekiston, ta'lim modernizatsiyasi, inson kapitali, innovatsiya, raqamli ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv, ilm-fan, ma'naviyat.

КОНЦЕПЦИЯ ТРЕТЬЕГО РЕНЕССАНСА И НАПРАВЛЕНИЯ МОДЕРНИЗАЦИИ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ

Мусурманкулов Фарход Уралович

Институт социально-духовных исследований при Республиканском центре духовности и просветительства, исследователь.

Аннотация.

В статье анализируются сущность и содержание концепции Третьего Ренессанса, а также приоритетные направления модернизации современной системы образования в процессе её реализации. С научно-теоретической точки зрения рассматриваются вопросы качества образования, развития человеческого капитала, цифровых компетенций, инновационной педагогики, интеграции науки и производства, статуса педагога и интеллектуального потенциала молодёжи. Идея Третьего Ренессанса интерпретируется как стратегия национального развития, опирающаяся на историческое наследие и реализуемая посредством современных знаний и технологий, а также подготовки конкурентоспособных кадров.

Ключевые слова: Третий Ренессанс, Новый Узбекистан, модернизация образования, человеческий капитал, инновации, цифровое образование, компетентностный подход, наука, духовность.

THE CONCEPT OF THE THIRD RENAISSANCE AND DIRECTIONS FOR MODERNIZING THE CONTEMPORARY EDUCATION SYSTEM

Musurmankulov Farxod Uralovich

Institute for Social and Spiritual Research under the Republican Center for Spirituality and Enlightenment, Researcher.

Abstract.

This article analyzes the essence and content of the concept of the Third Renaissance and the priority directions for modernizing the contemporary education system in the process of its implementation. From a scientific and theoretical perspective, the article examines the quality of education, human capital, digital competencies, innovative pedagogy, the integration of science and industry, the status of teachers, and the development of young people's intellectual potential. The idea of the Third Renaissance is interpreted as a national development strategy grounded in historical heritage and implemented through modern knowledge and technologies, as well as the training of competitive professionals.

Keywords: Third Renaissance, New Uzbekistan, education modernization, human capital, innovation, digital education, competency-based approach, science, spirituality.

Kirish. Yangi O'zbekiston taraqqiyotining hozirgi bosqichida Uchinchi Renessans g'oyasi ta'lim, ilm-fan, ma'naviyat va innovatsion rivojlanishni yagona strategik maydonda birlashtiruvchi konseptual tamoyil sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu g'oya oddiy shior yoki tarixiy xotirani eslash bilan cheklanmaydi; u jamiyatning intellektual

quvvatini oshirish, raqobatbardosh inson kapitalini shakllantirish, ilmiy tafakkurni kuchaytirish va milliy taraqqiyotning yangi bosqichini yaratish vazifalarini qamrab oladi. Sh. M. Mirziyoyevning “Yangi O‘zbekiston strategiyasi” asarida Yangi O‘zbekiston va Uchinchi Renessansni barpo etish masalalari milliy taraqqiyot istiqbollari bilan bog‘liq holda yoritilgani qayd etilgan [1]. Prezident asarining nashr ma‘lumotlarida kitob Yangi O‘zbekiston va Uchinchi Renessansni qurish bo‘yicha amalga oshirilayotgan ishlar hamda kelajak vazifalariga bag‘ishlangani ko‘rsatiladi.

Uchinchi Renessans konsepsiyasining markazida ta‘lim turadi. Chunki har qanday uyg‘onish davri, avvalo, bilim, tafakkur, madaniyat, ilmiy izlanish va tarbiya sifatining o‘zgarishi bilan boshlanadi. Birinchi va Ikkinchi Renessans davrlarida Movarounnahr va Xuroson hududida matematika, astronomiya, tibbiyot, falsafa, tilshunoslik, adabiyot va ma‘naviy-ma‘rifiy tafakkur yuksak darajaga ko‘tarilgan. Bugungi sharoitda esa Renessans tushunchasi tarixiy merosni takrorlashni emas, balki uni yangi ijtimoiy, texnologik va global sharoitda ijodiy davom ettirishni anglatadi. Demak, zamonaviy ta‘lim tizimi faqat bilim beruvchi institut emas, balki Uchinchi Renessansning asosiy ijtimoiy mexanizmi sifatida qaralishi lozim.

ADABIYOTLAR SHARHI

Ta‘limni modernizatsiya qilish zarurati xalqaro miqyosdagi tendensiyalar bilan ham bevosita bog‘liq. UNESCOning “Reimagining our futures together” hisobotida ta‘lim jamiyatni o‘zgartirish, insonlar, texnologiya va tabiat o‘rtasidagi munosabatlarni qayta ko‘rib chiqishning muhim vositasi sifatida talqin qilinadi [6]. OECD Learning Compass 2030 konsepsiyasida esa kelajak ta‘limi shaxsiy va jamoaviy farovonlikka yo‘naltirilgan bilim, ko‘nikma, qadriyat va munosabatlar tizimini rivojlantirishi zarurligi ko‘rsatiladi [7]. Bu yondashuvlar O‘zbekiston ta‘lim tizimida kompetensiyaviy, raqamli, innovatsion va shaxsga yo‘naltirilgan ta‘limni kuchaytirish zaruratini ilmiy jihatdan asoslaydi.

Adabiyotlar sharhi shuni ko‘rsatadiki, Uchinchi Renessans va ta‘lim modernizatsiyasi masalasi milliy hamda xalqaro manbalarda bir-birini to‘ldiruvchi yondashuvlar asosida izohlanadi. Sh. M. Mirziyoyevning “Yangi O‘zbekiston strategiyasi” asarida Uchinchi Renessans Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining ma‘naviy-intellektual istiqboli sifatida talqin qilinadi [1]. 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Taraqqiyot strategiyasida inson qadrini ulug‘lash, ta‘lim va ijtimoiy sohani rivojlantirish umumiy islohotlar tizimining muhim qismi sifatida belgilanadi [2]. “O‘zbekiston — 2030” strategiyasida esa ilmiy tadqiqotlar va innovatsion tashabbuslarni qo‘llab-quvvatlash orqali innovatsion faoliyatni keng joriy etish ustuvor vazifalar qatorida ko‘rsatilgan; strategiyada Global innovatsiyalar indeksidagi o‘rinni yaxshilash orqali mamlakatni yetakchi 60 ta innovatsion davlat qatoriga kiritish maqsadi belgilangan [3].

Xalq ta‘limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi umumiy o‘rta ta‘lim sifatini oshirish, xalqaro baholash tizimlarida munosib ishtirok etish va maktab boshqaruvini takomillashtirishga qaratilgan [4]. Oliy ta‘lim konsepsiyasi esa universitetlarni iqtisodiyot ehtiyojlari, ilmiy tadqiqotlar va innovatsion faoliyat bilan bog‘laydi [5]. UNESCO hisobotida ta‘lim yangi ijtimoiy shartnoma sifatida talqin qilinib, insoniyat kelajagi uchun hamkorlik, adolat va barqarorlik tamoyillari ilgari suriladi [6]. OECD Learning Compass 2030 esa o‘quvchining agentligi, transformatsion kompetensiyalari, qadriyatlari va kelajak uchun mas‘uliyatini ta‘lim natijasining asosiy tarkibiy qismi sifatida belgilaydi [7]. Ushbu manbalar umumlashtirilganda, Uchinchi Renessans konsepsiyasining ta‘limiy asosi uch omilda mujassam ekani ko‘rinadi: sifatli bilim, innovatsion tafakkur va ijtimoiy-ma‘naviy mas‘uliyat.

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL

Uchinchi Renessans konsepsiyasini amalga oshirishda ta‘lim tizimini modernizatsiya qilishning birinchi yo‘nalishi — ta‘lim sifatini tubdan oshirishdir. Sifatli ta‘lim faqat darslik, o‘quv reja yoki infratuzilma bilan belgilanmaydi; u o‘qituvchi salohiyati, baholash tizimi, o‘quvchining mustaqil fikrlashi, maktab muhiti, raqamli resurslar, ijtimoiy adolat va ta‘lim mazmunining zamonaviyligi bilan o‘lchanadi. O‘zbekiston Respublikasi xalq ta‘limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida mamlakatning 2030-yilga kelib PISA xalqaro baholash dasturi reytingida ilg‘or 30 ta mamlakat qatoriga kirishi maqsad sifatida belgilangan [4]. Bu maqsad ta‘limda yodlashga asoslangan reproduktiv modeldan tahlil, muammo yechish, mantiqiy fikrlash va amaliy kompetensiyalarni rivojlantiruvchi modelga o‘tishni talab etadi.

Ikkinchi muhim yo‘nalish — kompetensiyaviy yondashuvni chuqurlashtirishdir. Uchinchi Renessans sharoitida ta‘lim natijasi faqat o‘quvchining ma‘lum mavzuni bilishi bilan emas, balki bilimdan foydalanishi, uni yangi vaziyatga tatbiq etishi, mustaqil qaror qabul qilishi va ijtimoiy mas‘uliyat bilan harakat qilishi orqali baholanadi. Kompetensiyaviy yondashuv o‘quvchida kommunikativ, axborot bilan ishlash, tanqidiy fikrlash, kreativ yondashuv, hamkorlik, fuqarolik mas‘uliyati va hayotiy muammolarni yechish qobiliyatini rivojlantiradi. Bunday ta‘lim modeli Uchinchi Renessansning asosiy sharti bo‘lgan intellektual avlodni tayyorlashga xizmat qiladi.

Uchinchi yo‘nalish — raqamli ta‘lim muhitini rivojlantirishdir. Zamonaviy ta‘limni raqamli texnologiyalarsiz tasavvur qilib bo‘lmaydi. Elektron ta‘lim platformalari, masofaviy ta‘lim resurslari, raqamli kutubxonalar, sun‘iy intellekt vositalari, virtual laboratoriyalar va o‘quv tahliliy tizimlari ta‘lim jarayonining sifatini oshirishi mumkin. Biroq raqamlashtirish ta‘limni faqat texnik jihozlash degani emas. Uning asl mohiyati o‘quvchining individual ta‘lim trayektoriyasini qo‘llab-quvvatlash, o‘qituvchiga tahliliy ma‘lumot berish, ta‘lim resurslaridan teng foydalanishni kengaytirish va o‘quv jarayonini moslashuvchan qilishdan iborat. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar o‘quvchini passiv iste‘molchiga aylantirmasligi, balki mustaqil fikrlash, axborotni tekshirish va mas‘uliyatli foydalanish ko‘nikmalarini rivojlantirishi kerak.

NATIJALAR

Ta‘lim modernizatsiyasi jarayonida baholash tizimini yangilash ham alohida ahamiyatga ega. An‘anaviy baholash ko‘pincha yakuniy natijani, ya‘ni o‘quvchining to‘g‘ri yoki noto‘g‘ri javobini qayd etadi. Zamonaviy yondashuv esa

o'quvchining fikrlash jarayoni, dalillashi, muammo yechish strategiyasi, ijodiy yondashuvi va hamkorlik ko'nikmalarini ham baholashi kerak. Uchinchi Renessans davri uchun zarur shaxs faqat testni to'g'ri yechadigan emas, balki yangi savol qo'ya oladigan, ma'lumotni tahlil qiladigan, axborot manbasini tekshiradigan va jamiyat foydasiga ishlaydigan bilimli insondir.

Shu nuqtayi nazardan, maktab va oliy ta'limda loyihaviy ta'lim, muammoli ta'lim, tadqiqotga yo'naltirilgan o'qitish, STEAM yondashuvi, tanqidiy fikrlash texnologiyalari, media va axborot savodxonligi, hamkorlikda o'qitish metodlarini kengaytirish zarur. Bu metodlar o'quvchini passiv tinglovchidan faol izlanishga o'tkazadi. Uchinchi Renessans g'oyasining ta'limdagi amaliy ifodasi ham aynan shunda: o'quvchi bilimni tayyor shaklda qabul qilmaydi, balki uni izlaydi, tekshiradi, yaratadi va ijtimoiy faoliyatda qo'llaydi.

Modernizatsiyaning yana bir muhim tomoni — ma'naviy tarbiya va ilmiy tafakkur uyg'unligidir. Ilm-fan rivoji ma'naviy mas'uliyatdan ajralib qolsa, texnologik taraqqiyot jamiyat uchun xavfli oqibatlar keltirishi mumkin. Aksincha, ma'naviyat zamonaviy bilim va tanqidiy fikrlashdan ajralib qolsa, u amaliy taraqqiyotga yetarli ta'sir ko'rsata olmaydi.

XULOSA VA MUNOZARA

Uchinchi Renessans konsepsiyasi O'zbekistonning yangi taraqqiyot bosqichida ta'lim, ilm-fan, innovatsiya va ma'naviyatni birlashtiruvchi strategik g'oya sifatida muhim ahamiyatga ega. Bu konsepsiya tarixiy merosga tayanadi, biroq uning asosiy vazifasi o'tmishni takrorlash emas, balki zamonaviy bilimlar, raqamli texnologiyalar, ijodiy tafakkur va raqobatbardosh inson kapitali asosida yangi intellektual muhit yaratishdir. Shu sababli ta'lim tizimini modernizatsiya qilish Uchinchi Renessansni ro'yobga chiqarishning markaziy sharti hisoblanadi.

Maqolada tahlil qilingan manbalar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy ta'lim tizimi sifat, kompetensiya, innovatsiya, raqamlashtirish, pedagog maqomi, ilm-fan integratsiyasi, ijtimoiy tenglik va ma'naviy tarbiya yo'nalishlarida yangilanishi zarur. O'zbekistonning 2030-yilgacha mo'ljallangan strategik hujjatlari, xalq ta'limi va oliy ta'lim konsepsiyalari, shuningdek, UNESCO va OECD tomonidan ilgari surilgan xalqaro yondashuvlar mazkur jarayonning ilmiy-normativ asosini tashkil etadi.

Shunday qilib, Uchinchi Renessansni barpo etish ta'lim sohasida yuzaki o'zgarishlar bilan emas, balki chuqur mazmuniy modernizatsiya orqali amalga oshadi. Buning uchun o'qituvchi kasbiy salohiyatini oshirish, o'quvchi va talabalarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, raqamli va innovatsion ta'lim muhitini yaratish, milliy merosni zamonaviy ilmiy tafakkur bilan uyg'unlashtirish, ta'limda adolat va sifatni ta'minlash zarur. Ana shundagina ta'lim tizimi Uchinchi Renessansning nazariy shiori emas, balki real ijtimoiy harakatlantiruvchi kuchiga aylanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh. M. *Yangi O'zbekiston strategiyasi*. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 464 b. – ISBN 978-9943-6992-3-6. – URL: <https://qr.natlib.uz/file/read/7079bcf5-4683-4413-83df-9e1034603997.pdf> QR Milliy Kutubxona
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni // *Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi*. – 2022. – URL: <https://lex.uz/docs/-5841063> Lex.uz
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risidagi Farmoni // *Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi*. – 2023. – URL: <https://lex.uz/docs/-6600413> Lex.uz
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi PF-5712-son "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni // *Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi*. – 2019. – URL: <https://lex.uz/docs/-4312785> Lex.uz
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni // *Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi*. – 2019. – URL: <https://lex.uz/docs/-4545884> Lex.uz
6. International Commission on the Futures of Education. *Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education*. – Paris: UNESCO, 2021. – 186 p. – ISBN 978-92-3-100478-0. – DOI: 10.54675/ASRB4722. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707> UNESCO Document Archive
7. OECD. *OECD Future of Education and Skills 2030: OECD Learning Compass 2030. Concept Note Series*. – Paris: OECD, 2019. – 127 p. – URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/projects/edu/education-2040/1-1-learning-compass/OECD_Learning_Compass_2030_Concept_Note_Series.pdf OECD